

Ναυάγιο ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Β.

Ημερολόγιο Καταδύσεων

Αριθμός κατάδυσης: 2011

Ημερομηνία: 18/8/2015

Βάθος: 40,5μ.

Χρόνος: 40'

Ορατότητα: 30μ.

Θερμοκρασία θαλ.: 23 °C

Άνεμος: Άπνοια

Τοποθεσία: Κάβο Σταυρί, Νάξος – Εξερευνητική κατάδυση.

Σημειώσεις:

Ιστορικό

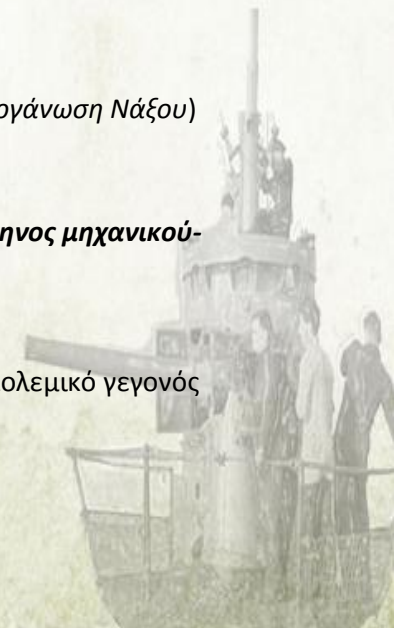
Δεκαπέντε περίπου χρόνια περάσαν από τότε που πρωτάκουσα ντόπιους βουτηχτάδες να συζητούν για ένα ναυάγιο Γερμανικής τορπιλακάτου στον κάβο Σταυρί, βόρεια της Νάξου, που ήταν λέει στο βυθό γεμάτη με όπλα και πολεμοφόδια. Υπήρχε, λέγανε, και μια γερμανική μοτοσυκλέτα με καλάθι, στο βυθό. Από μια πρώτη έρευνα, τότε, δεν είχα καταφέρει να εντοπίσω κάποιο ιστορικό γεγονός που να οδηγεί σε σαφή συμπεράσματα για την ταυτότητα του ναυαγίου αλλά ούτε και οι καταδύσεις στο πεδίο είχαν αποδώσει το επιδιωκόμενο.

Τα χρόνια κυλούσαν. Στα αναπάντητα ερωτηματικά, κάποιες πληροφορίες από το βιβλίο *Whispering Death* του Lee Heide (πλοηγού/πολυβολητή σε Beaufighter), έπειτα κι από την επικοινωνία μου μαζί του, δώσαν νήμα και με οδηγούσαν στην υπόθεση ότι πιθανά επρόκειτω για ένα Γερμανικό πολεμικό ταχύπλοο σκάφος, τύπου Schnellboot (S-Boot). Ένα τέτοιου τύπου σκάφος φέρονταν να δέχτηκε επίθεση από αεροσκάφη τύπου Beaufighter της 603^{ης} Μοίρας RAF στις 9 Σεπτεμβρίου 1944, να καρφώθηκε στα βράχια της ακτής στη Νάξο (κατά πάσα πιθανότητα) και να βυθίστηκε. [1]
Η υπόθεση όμως εκείνη, έως σήμερα, δεν επιβεβαιώθηκε από καμμία άλλη πηγή.

Κατά τα τέλη του 2009, ερευνώντας στο Ιστορικό Αρχείο Νάξου, εντόπισα δημοσίευση του ημερολογίου της Σ.Ο.Ν (Στρατιωτική Οργάνωση Νάξου) σε φύλλο της εφημερίδας *Ναξιακή Πρόσδος*, του 1945. Για την ημερομηνία **16 Νοεμβρίου 1943** έχει καταχωρηθεί το ακόλουθο.

“Ετορπιλίσθη Γερμανικόν εξωπλισμένον ιστιοφόρον παρά του Απόλλωνα υπό αγγλικού υποβρυχίου διεσώθησαν πάντες πλην του Έλληνος μηχανικού-έρχονται και αναχωρούν Γερμανικά εξωπλισμένα”. [2]

Η πληροφορία αυτή διασταυρώθηκε και επιβεβαιώθηκε από αρκετές πηγές. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν φωτίζουν ένα ακόμη πολεμικό γεγονός στη Νάξο κατά την διάρκεια της Γερμανικής κατοχής.

Στις 6 Νοεμβρίου του 1943 το Αγγλικό υποβρύχιο **HMS Sportsman (P229)** υπό τη διοίκηση του **Πλωτάρχη (Lt. Cdr.) Richard Gatehouse**, DSC, RN, [3] αναχώρησε από τη Χαΐφα του Ισραήλ για πολεμική περιπολία στο Αιγαίο. Ήταν η έβδομη του περιπολία (6^η στη Μεσόγειο).

Τα ξημερώματα στις 15 Νοέμβρη 1943 με το περισκόπιο του, εντόπισε το δικάταρτο πετρελαιοκίνητο **Ελευθέριος Β.** (70 Κ.Ο.Χ) νηολογίου Α' κλάσεως Πειραιώς 850, ιδιοκτησίας **Φρ. Βρεττού**. [4, 7] Στ' άλμπουρο κυμάτιζε η Ελληνική σημαία, όμως το σκάφος ήταν επίτακτο από τους Γερμανούς και εξοπλισμένο με ένα αντιαεροπορικό πολυβόλο MG 15. Μετέφερε πολεμικό υλικό, κυρίως πυρομαχικά μικρών όπλων [5] προς την Αστυπάλαια. Το Ελευθέριος Β. κινούνταν με κατεύθυνση από τη Νάουσα της Πάρου προς την βόρεια Νάξο σε παράκτια πλεύση.

Το πλήρωμα του υποβρυχίου προετοιμάστηκε για επίθεση. Έπειτα από 32 λεπτά παρακολούθησης, το Sportsman αναδύθηκε στις 07:24 σε στίγμα 37ο 13' Β, 25ο 32' Α και σε απόσταση 1800 περίπου μέτρων από το Ελευθέριος Β. Με είκοσι γύρους πολυβολισμών [6] οι βολές από το υποβρύχιο άνοιξαν τρύπα στα ύφαλα του Ελευθέριος Β. που φλεγόμενο βυθίστηκε μέσα σε 3 λεπτά. [6, 7]

Ότι απέμεινε από το πρυμναίο τμήμα του Ελευθέριος Β. Αριστερά διακρίνονται η έλικα και ο άξονας.

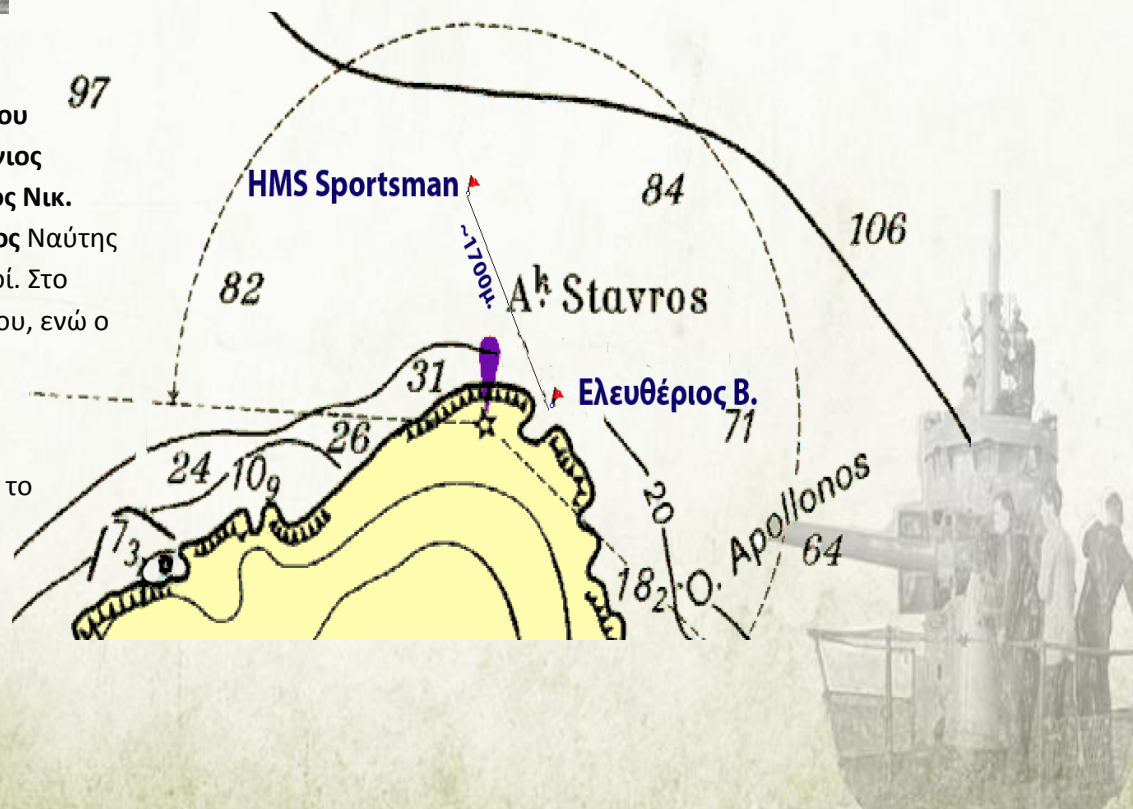
Το υποβρύχιο HMS Sportsman σε αγκυροβόλιο του Sheerness στο Βόρειο Kent της Αγγλίας.
© IWM (FL 3755)

Δεν υπάρχει ακριβής καταχώρηση της βύθισης του Ελευθέριος Β. στα γερμανικά ημερολόγια πολέμου, πιθανώς λόγω της υπέρμετρης συμμετοχής της γερμανικής Kriegsmarine στην μείζονος σημασίας Μάχη της Λέρου (βλ. γερμ. Unternehmen TAIFUN). Η μόνη καταχώρηση που εντοπίστηκε προέρχεται από το ημερολόγιο πολέμου της γερμανικής 9ης Φλοτίλας Τορπιλοβόλων (9. Torpedobootflottille), στην οποία αναφέρεται ότι την 15.11.1943

«ένα εχθρικό υποβρύχιο έριψε 10 βολές ενάντια στον σταθμό ναυτικής διοίκησης της Νάξου στις 06.25 το πρωί.» [8]

Το πλήρωμα του Ελευθέριος Β. αποτελούσαν οι, **Νικόλαος Γεωργίου Καραβοκυράκος** κυβερνήτης, ετών 49 από την Κορώνη Μεσσηνίας, ο **Γεώργιος Μαργαρίτης Μηχανικός**, ο **Κωνσταντίνος Κωνσταντάρης** Ναύτης, ο **Γεώργιος Νικ. Καραβοκυράκος** Ναύτης ετών 18, από την Κορώνη και ο **Μιχαήλ Φωτεινάκος** Ναύτης ετών 55, επίσης από την Κορώνη, ενώ επέβαιναν και 6 Γερμανοί στρατιωτικοί. Στο πολεμικό επεισόδιο μόνο ο μηχανικός Γεώργιος Μαργαρίτης έχασε τη ζωή του, ενώ ο ναύτης Κωνσταντίνος Κωνσταντάρης έχασε το αριστερό του χέρι. Δυο από τους Γερμανούς τραυματίστηκαν ελαφρά. [7] Όλοι εκτός από τον μηχανικό, κατάφεραν να σωθούν, με τη βοηθητική βάρκα κωπηλατώντας [7] ήτε κολυμπώντας προς την απόκρημνη ακτή που απείχε 200 μέτρα περίπου από το ναυάγιο.

Στο χάρτη φαίνονται, ο κάβο-Σταυρί στη βόρεια Νάξο, η θέση ανάδυσης του HMS Sportsman, η θέση ναυαγίου του Ελευθέριος Β. και κατά προσέγγιση, η απόσταση μεταξύ τους.

Τα ιστορικά στοιχεία είχαν κλειδώσει καιρό τώρα, έμενε μόνο ο εντοπισμός του ναυαγίου που όλοι γνώριζαν, κανείς δεν είχε στίγμα κι όσοι μας έδωσαν περιγραφές για να το εντοπίσουμε, περιέργως όταν βουτούσαμε δεν συναντούσαμε παρά... αμμοτραγάννα. Το ναυάγιο ήταν σίγουρο ότι υπήρχε, αφού και φωτογραφίες άλλων είχα δει αλλά και όπλο που είχε ανελκυθεί από το ναυάγιο κατά το παρελθόν και βρισκόταν σε προσωπική συλλογή. Για τη μοτοσυκλέτα υπήρχαν πληροφορίες ότι κάποιος είχε προσπαθήσει να την ανελκύσουν στο παρελθόν και την είχαν μετακινήσει μακριά από το ναυάγιο.

Οι κάσες με τις σφαίρες και τριάδες οβίδων όλμων.

Ο άξονας με την έλικα.

Η κατάδυση

Στις 18 του Αυγούστου ξημέρωσε μια όμορφη ηλιόλουστη ημέρα. Νηνεμία, θάλασσα σα λίμνη αριτύδιαστη. Ιδανική για να προτείνω διπλή βουτιά εξερεύνησης στους έμπειρους δύτες που θα έφταναν σε λίγη ώρα στο καταδυτικό κέντρο.

Η πρόταση έγινε και η καταδυτική ομάδα την αποδέχτηκε με ενθουσιασμό. Σε λίγο όλοι μας βρεθήκαμε να ετοιμάζουμε τους εξοπλισμούς μας σιωπηλά. Φορτώσαμε το σκάφος και σε δέκα λεπτά είχαμε φτάσει στο Σταυρί.

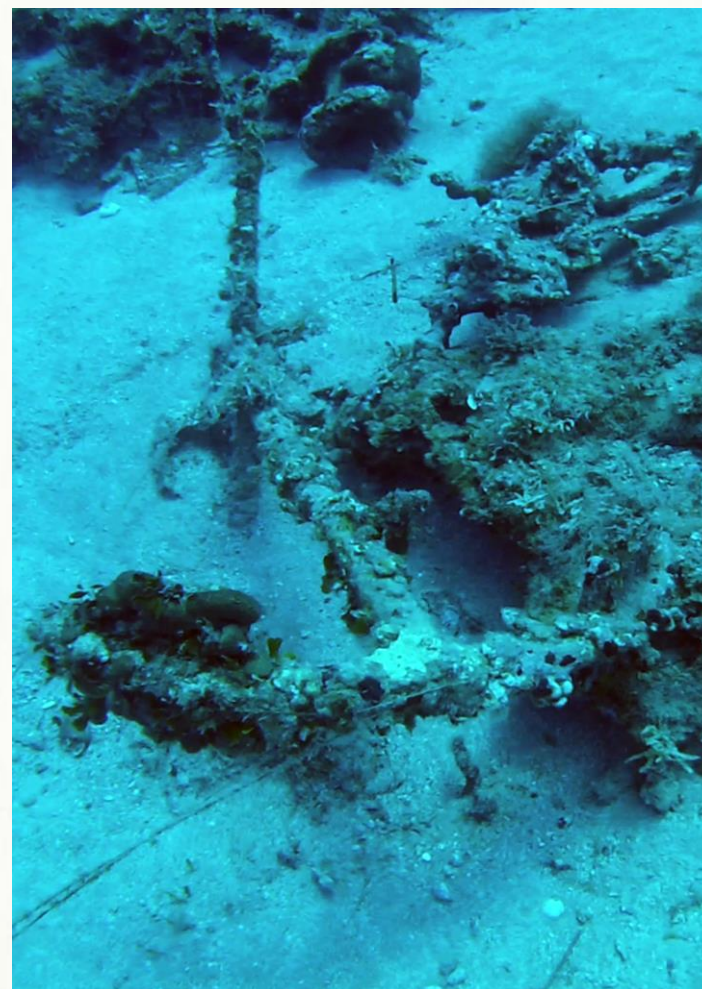
Η Βανέσα ήταν ενθουσιασμένη που θα συμμετείχε για πρώτη φορά σε κατάδυση έρευνας, ο Μπάμπης έκανε τις απαιτούμενες ρυθμίσεις στην κάμερα του για να αποθανάτισει τις στιγμές κι ο Βασίλης αναπολούσε τις προηγούμενες καταδύσεις που είχαμε κάνει δίχως αποτέλεσμα, αυτή τη φορά όμως συγκρατημένα αισιόδοξος.

Στο πλάνο έρευνας της πρώτης κατάδυσης, ήταν η πόντιση της άγκυρας, που θα χρησιμοποιούσαμε ως σχοινί καθόδου, στα 39 μέτρα και κατάδυση στα μεσόνερα, σε 25 μέτρα βάθος, που θα είχαμε μεγαλύτερο χρόνο παραμονής και οπτική επαφή με το βυθό. Στη συνέχεια θα αναπτύσσαμε μίτο 120 μέτρων, ασφαλισμένου στο σχοινί κατάδυσης και διάταξη των δυτών επάνω στο μίτο ανά 25 μέτρα. Θα ακολουθούσε κυκλικό μοτίβο έρευνας με κέντρο το σχοινί καθόδου.

Επάνω στο σκάφος, μετά από συζήτηση και αποκλεισμό των σημείων που είχαμε καταδυθεί στο παρελθόν χωρίς αποτέλεσμα, επιλέξαμε εντέλει με τη βοήθεια του GPS, το σημείο που θα ποντίζαμε την άγκυρα. Το μακάβριο καλαμπούρι δεν έλειπε από την παρέα, “ρε λες να ρίξουμε άγκυρα απάνω σε καμμιά βόμβα και να τιναχτούνε όλα στον αέρα;”

Ετοιμαστήκαμε και πέσαμε στο νερό. Ένα ελαφρύ ρεύμα μας έσπρωχνε προς τα Νοτιοδυτικά. Η κάθοδος ξεκίνησε. Έφυγα πρώτος στο σχοινί, δεύτερος ο Βασίλης, τρίτη η Βανέσα, και τέταρτος ο Μπάμπης που κινηματογραφούσε τη βουτιά. Από τα 10 μέτρα βάθος άρχισα να διακρίνω το βυθό. Μεγάλα μονόπετρα πακτωμένα σε αμμοτραγάνα. Ακόμα 10 μέτρα καθόδου και άρχισα να διακρίνω λεπτομέρειες. Ένα κασελάκι!, δυο, τρια στη ρίζα του μονόπετρου, λίγο πιο πέρα κάτι που έμοιαζε με κράνος. Η ματιά μου ακολούθησε το αγκυρόσχοινο ως την καδένα της άγκυρας και μερικά μέτρα δίπλα, αρκετά κασελάκια και δυο βαρέλια ήταν ορατά. Ετούτη τη φορά σταθήκαμε τυχεροί. Ήταν σίγουρα το ναυάγιο. Έδωσα σήμα στην ομάδα για αλλαγή πλάνου και όλοι μας συνεχίσαμε την κάθοδο έως τα 39 μέτρα όπου βρισκόταν ο κυρίως όγκος του ναυαγίου.

Εβδομηνταδύο χρόνια στο βυθό, συν τα πυρά που είχε δεχθεί από το υποβρύχιο, ήταν αρκετά για να μην έχει μείνει ούτε ίχνος από το ξύλινο σκαρί, παρά μοναχά η προπέλα με τον άξονα, τα συντρίμια του κινητήρα και η τσιπάδα που μαρτυρούσε ότι όντως το σκαρί ήταν ξύλινο, αφού τέτοιου τύπου άγκυρες είχαν μόνο τα παραδοσιακά ξύλινα σκάφη. Δυο βαρέλια, πιθανά μεταφοράς καυσίμων, κάσες με σφαίρες διαφόρων διαμετρημάτων και αμέτρητες οβίδες όλμων σκόρπιες παντού. Η κατεύθυνση του ναυαγίου είναι από τις 290° (προπέλα) προς τις 110° (άγκυρα). Το κατά προσέγγιση μήκος 20 μέτρα και το πλάτος που καταλαμβάνουν τα συντρίμια στο βυθό, περίπου 7 με 8 μέτρα. Μοτοσυκλέτα δεν εντοπίσαμε πουθενά, βρήκαμε όμως ένα πλαστικό ταμπελάκι, πιθανά ασυρμάτου, με τυπωμένο στην μια του επιφάνεια τον Γερμανικό κώδικα γραμμάτων. Στην δεύτερη κατάδυση που πραγματοποιήσαμε την ίδια ημέρα δεν εντοπίσαμε κάτι επιπλέον, ήδη όμως, όλα τα ιστορικά ντοκουμέντα σε συνδυασμό με τα ευρήματα στην περιοχή κατάδυσης, δεν αφήνουν την παραμικρή αμφιβολία ότι πρόκειται για το ναυάγιο του Ελευθέριος Β.

Καταδυτική Ομάδα:

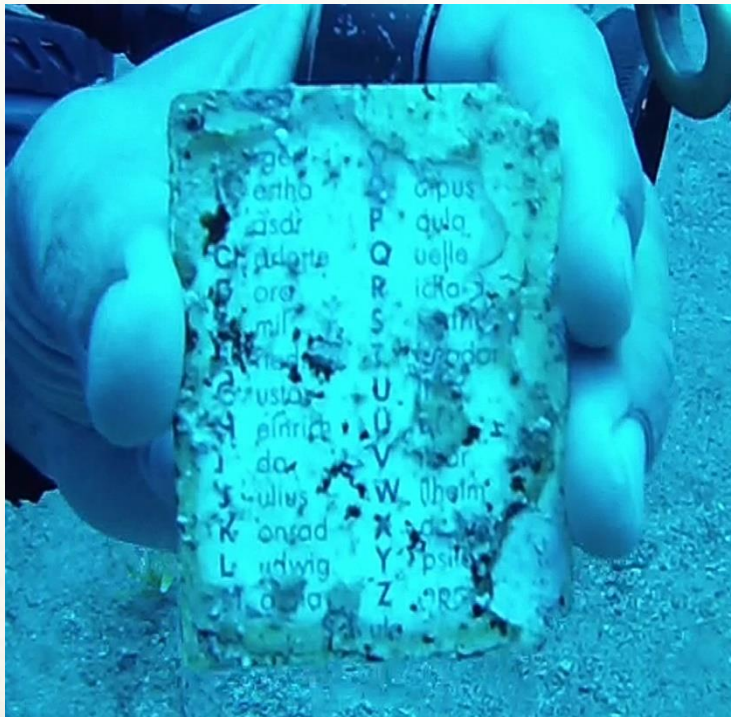
Βασίλης Βιντζηλαίος
Βανέσα Ευαγγελάτου
Μανώλης Μπαρδάνης
Χαράλαμπος Σπανίδης

Φωτογραφίες:

HMS Sportsman © Imperial War Museum (FL 3755)
Χαράλαμπος Σπανίδης

Συντομογραφίες:

DSC Distinguished Service Cross
GPS Global Positioning Satellite System
HMS Her (His) Majesty's Ship.
K.O.X Κόροι Ολικής Χωρητικότητας
Lt.Cdr. Lieutenant commander
RAF Royal Air Force
RN Royal Navy

ΠΗΓΕΣ:

- [1]. Lee Heide – Whispering Death. My wartime adventures. Trafford publishing 2000. ISBN: 155212387. Σελ. 198-199
- [2]. Εφημερίδα Ναξιακή Πρόοδος. Φύλλο, Κυριακής 11 Νοεμβρίου 1945, σελ.3. Ιστορικό Αρχείο Νάξου.
- [3]. <http://uboat.net/allies/commanders/968.html>
- [4]. Byron Tesapsides – Die Kriegsmarine in der Agais. IM II. WK 1941-1944. ISBN: 978-960-930812 Σελ. 137
- [5]. <http://www.naval-history.net/xDKWD-Levant1943d.htm>
- [6]. Ημερολόγιο υποβρυχίου HMS Sportsman. ADM 199/1842. (British National Archives at Kew, London).
- [7]. Χρήστος Ε. Ντούνης - Τα ναυάγια στις Ελληνικές θάλασσες 1900-1950 Τόμος Α' Εκδόσεις Finatec A.E ISBN: 960-86590-5-1. Σελ. 209.
- [8]. Kriegstagebuch der 9. Torpedobootflottille. Αρχεία-έρευνα Δημήτρη Γκαλών.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ:

Τον Δημήτρη Γκαλών, τον Βύρων Τεζαπίδη και τον Γιάννη Σορόκο για τη συνδρομή τους στην έρευνα.

Ξύλινο τμήμα Γερμανικού όπλου, τύπου Mauser Kar98k που είχε ανελκυθεί στο παρελθόν από το ναυάγιο

